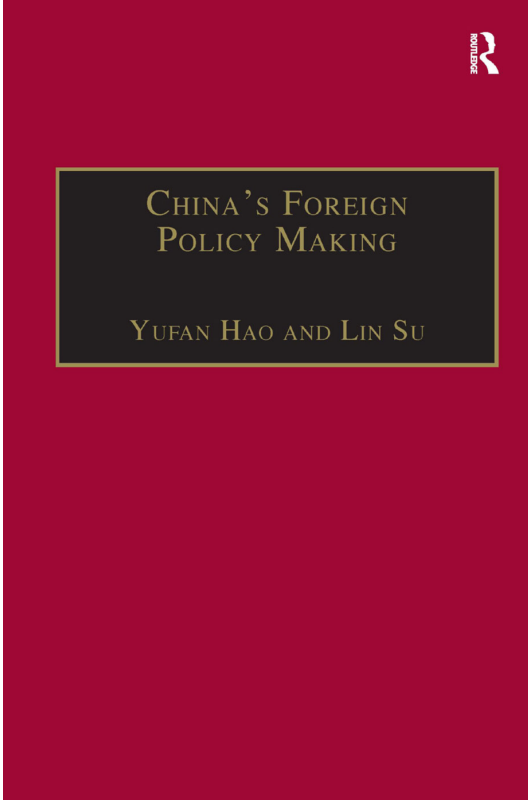


**YUFAN HAO VE LIN SU, ÇİN'İN DIŞ POLİTİKA YAPIMI:
TOPLUMSAL GÜÇ VE ÇİN'İN AMERİKA POLİTİKASI,
ROUTLEDGE, NEW YORK 2016, 248 S.***

Yufan Hao ve Lin Su, China's Foreign Policy Making: Societal Force and Chinese American Policy, Routledge, New York 2016, 248 pgs.

Göktuğ ÇALIŞKAN**



Prof. Dr. Yufan Hao ve Prof. Dr. Lin Su adlı iki Çinli akademisyen tarafından editörlüğü ve yazarlığı yapılan 'Çin'in Dış Politika Yapımı: Toplumsal Güç ve Çin'in Amerikan Politikası' adlı kitap 248 sayfadan oluşmaktadır. Çin ve ABD ilişkileri üzerine çalışan bu iki akademisyen, Çin'in dış politika yapım sürecini etkileyen medya, bürokrasi, düşünce kuruluşları gibi Çin'in toplumsal güçlerinin artan etkisini incelemektedir. Çin-ABD ilişkileri üzerine çalışmalarında dış politika ile ilgili olarak ticaret ve insan hakları konuları ön planda gözükmektedir.

Prof. Dr. Yufan Hao şu anda Hong Kong Üniversitesi'nde Küresel Çalışmalar Programı Direktörlüğünü yapmakta ve aynı üniversitenin başkanlığını da yürütmektedir. Ayrıca hala Fudan Üniversitesi'nde, Şanghai Üniversitesi Uluslararası Çalışmalar bölümünde, Sun Yat-sen Üniversitesi ve Jinan Üniversitesi'nde onur üyelikleri mevcuttur. Hao; Çin Dış Politikası, Çin-Amerikan İlişkileri, Yolsuzluk Sorunları, Uluslararası Politik Ekonomi,

* **Makale Geliş Tarihi:** 21.05.2020 **Yayına Kabul Tarihi:** 27.05.2020

** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, e-posta: goktug.caliskan@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2189-7550.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Kuzeydoğu Asya Güvenliği ve Makaoloji gibi alanlarda çalışmakta olup bu konularla ilgili 31 kitap ve 50'den fazla dergi makalesi ve kitap bölümü yazmıştır. Kitabın diğer editörü Prof. Dr. Lin Su ise Renmin Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler bölümünde çalışmakta olup Çin dış politikası, Avrupa politikaları ve Dış İlişkiler konuları üzerine kitapları ve makaleleri yayınlanmıştır.

Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) 1949'da Mao Zedong'un önderliğinde iktidara gelmesinden sonra, Çin'in iç ve dış politikaları radikal sosyalist ideoloji sebebiyle devlet merkezli olmuştur. Yine bu sebepten ötürü Çin devleti uluslararası sistemde üniter bir aktör olarak algılanmakta ve Çin'deki elitler de dış ve iç politika yapımında önemli rol üstlenmektedir. Bununla birlikte, Deng Xiaoping 1970'li yılların sonlarında iktidara geldiğinde, sadece Çin'in ekonomik büyümesini artırmak ve birçok ülkeyle ikili ilişkileri geliştirmek için bir açılım politikası izlemiştir. Bu politikası sebebiyle küreselleşme, kurumsallaşma ve âdemi merkezîyetçilik ÇKP'nin dış politika yapımındaki tekeli ve etkisini kademe kademe güçlendirmiştir. Hao ve Su ise bu süreci tarihine de değinerek anlatmış ve Çin'in özellikle ABD'ye yönelik dış politikasını çeşitli konular dâhilinde ele alınan yazıların editörlüğünü yapmışlardır. Hao ve Su'nun editörlüğünü ve yazarlığını yaptığı bu kitap, giriş kısmı ve 10 makaleden meydana gelmektedir. Makalelerin yazarları Çinli akademisyenlerden oluşmakta olup giriş ve ilk makale Hao ve Su tarafından yazılmıştır.

İlk olarak, yazarlar Çin'in toplumsal gücünü üst düzey yöneticiler ve politika yapıcılar dışındaki oyuncular/aktörler şeklinde tanımlamaktadır. Bu oyuncular kategorisine Çin'in dış politika yapım sürecine az veya çok etki eden medya, kamuoyu, iş dünyası, akademi dünyası, düşünce kuruluşları, kanaat önderleri, yerel hükümetler girmektedir. Sayılan bu gruplar uzaktan, yakından az veya çok da olsa dış politika yapım sürecine etki edebilmekte ve böylece politikaların değişmesine, farklılaşmasına yol açabilmektedir. Kitabın başlığında da yer alan Çin'in ABD politikası konusunda da bu gruplar etki edebilmektedir.

YUFAN HAO VE LIN SU, ÇİN'İN DIŞ POLİTİKA YAPIMI: TOPLUMSAL GÜÇ VE ÇİN'İN AMERİKA POLİTİKASI, ROUTLEDGE, NEW YORK 2016, 248 S.

Yufan Hao ve Lin Su, ilk bölümde, gelişmekte olan Çinli elitlerin ve öğrencilerin ABD ile ilgili politikalara bakış açılarını incelemiştir. Bu incelemeyi yaparken dış ilişkiler bölümü öğrencilerinden ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisansı yapan orta düzey devlet çalışanlarından rastgele 261 kişi seçen bu 2 profesör, bu kişilere anket soruları yöneltmiştir. Bu çalışmada Hao ve Su, seçilen kişilerin çoğunluğunun ülkede yaşayan Amerikalılara karşı olumlu görüşleri olduğunu ancak dışarıdaki Amerikalılara yönelik olumsuz algıları olduğunu gördüler. Ayrıca bu kişilerin çoğu, Çin dış politika yapıcılarının ABD'ye yönelik politika yapımında daha ihtiyatlı davranılması gerektiği görüşündeydi.

2. bölümde, Hongshan Li, hem tarihsel hem de karşılaştırmalı bir bakış açısı kullanarak Çin'deki ABD karşıtı duyguları ve milliyetçiliği incelemiştir. Li, çalışmasında 1990'larda Çin'deki ABD karşıtı protestoların, ABD bombalarının Belgrad'daki Çin Büyükelçiliğine düşmesi sonrasında 1950-1960 yılları arasındaki duruma göre çok daha ciddi olduğunu bulmuştur. Li'ye göre bunun nedeni ise 1990'larda artan Çin kamuoyu etkisinin ve ABD karşıtı milliyetçiliğin Çin politika yapımını önemli şekilde etkilemesidir. Aynı şekilde, 3, 4 ve 5. bölümlerde de sırasıyla Yanmin Yu, Junhao Hong ve Xin-An Lu, Çin'in dış politika yapımını şekillendirmede hem geleneksel hem de yeni medyanın rollerini incelemiştir. Yu'nun çalışması Çin'in kitle iletişim araçlarında ABD-Irak savaşı üzerine yoğunlaşmış iken, Hong siber araştırmalar ve kamuoyu görüşleri ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Lu ise çalışmasında yeni teknolojik çağda internetin rolüne vurgu yapmıştır. Bu üçünün çalışmaları Çinli yetkililerin dikkatini cezbetmiş ve Çin'in ABD ve Tayvan'a yönelik dış politika yapımını da etkilemiştir.

6. bölümün yazarlığını yapan Quansheng Zhao, çalışmasında Çin-ABD ilişkileri ile ilgili hem bilgi hem de teknik becerilere sahip olan ve Çin dış politikasını giderek daha fazla etkileyen akademisyenlerin ve düşünce kuruluşlarının önemli rollerini incelemiştir. Zhao, Çinli yetkililerin bu uzmanların tavsiyelerini ve önerilerini dikkate alarak herhangi bir resmiyeti

olmasa da bir Çin dış politikası yapım merkezi, yerli/yabancı düşünce kuruluşları ve akademisyenler de dahil olmak üzere bir periferi kurduklarını yazısında belirtmiştir. Benzer şekilde, 8. bölümde, Guoli Liu ve Su Hao, sivil toplum örgütlerinin önemli rollerine ve bunların Çin Komünist Partisi ile olan ilişkilerine odaklanmıştır. Liu ve Hao, bu noktada Çin'deki sivil toplum örgütlerinin büyümesinin büyük olasılıkla daha sağlıklı, dinamik ve daha sürdürülebilir bir Çin-ABD ilişkisinin yolunu açacağını savunmuşlar ve bu örgütlerin iki ülke arasındaki iletişim kanallarını güçlendireceklerini ve karşılıklı Çin-ABD yararlarını teşvik etmede yardımcı olacaklarını ifade etmişlerdir.

Çin'deki sivil toplum unsurlarına ek olarak, 9. bölümde Zhimin Chen, Çin'in dış politika yapım sürecinde Çinli valilerin ve yerel yöneticilerin artan rollerine odaklanmaktadır. Chen, bu konuda üç ayrı vakayı inceleyerek bu yerel yöneticilerin ve valilerin Çin'in dış politika yapımındaki rollerinin; ekonomik küreselleşme, âdemi merkezîyetçilik ve yerel çıkarların gücünün bir sonucu olarak arttığını bulmuştur. Daha spesifik olarak, 10. bölümde Zhiqun Zhu, Çin'in ABD'ye yönelik dış politikasında Şangay'ın ve Şangay valisi Wang Daohan'ın rollerini kaleme almıştır. Zhu, çalışmasında Şangay'ın toplumsal gücünün, önemli bir ekonomi merkezi olmasının ve Çin'in üst düzey liderleriyle bağlantıları olan yöneticilerinin, ABD ve Tayvan'a yönelik dış politika yapımına büyük katkısı olan faktörler olduğunu savunmaktadır.

Bu makale şeklindeki çalışmaların tümü, Çin'deki toplumsal güçlerin, özellikle son kırk yılda Çin hükümetinin ABD'ye yönelik dış politikasına nasıl katkıda bulunduğu dair bir fikir sahibi olabilmek için araştırmacılar ve akademik alanda çalışanlar için iyi şekilde yazılmış bir kaynak niteliğindedir.

Bununla birlikte, yazarlar, toplumsal güçlerin Çin dış politikası yapımında Pekin hükümetinin devlet merkezli yaklaşımına karşı bir başarı kazandığı konusunda biraz abartılı yazmışlardır. Zira nüfuzunu

**YUFAN HAO VE LIN SU, ÇİN'İN DIŞ POLİTİKA YAPIMI:
TOPLUMSAL GÜÇ VE ÇİN'İN AMERİKA POLİTİKASI,
ROUTLEDGE, NEW YORK 2016, 248 S.**

güçlendirmek adına hükümet, kendi kitle iletişim araçlarını, sivil toplum örgütlerini, düşünce kuruluşlarını, büyük kamu iktisadi teşebbüslerini kurarak bunları siyasi ve mali yönden desteklemiştir. Ayrıca hükümet, Çin'in nüfuzunun üst düzey yöneticiler ve dış politika yapıcılar dışındaki aktörler tarafından etkilenmemesini sağlamak için devlet bürokrasisini ve bu aktörleri sıkı şekilde takip etmiştir. Dolayısıyla Çin dış politikası yapımında toplumsal güçlerin Çin'in devlet liderliğine karşı etkisi yüksek değildir.

İlk olarak 2005 yılında yayınlanan kitap, sadece toplumsal güçler nedeniyle değil, ayrıca jeopolitik ve ekonomik düzenin hızla değişmesinden dolayı ortaya çıkan zorlukların etkisiyle farklılaşan Çin dış politikasını tam olarak kapsamamaktadır. Avrupa'da ekonomik durgunluğun artması, ABD'nin dünya liderliğinin Trump yönetimi altında gerilemesi, Çin'in yükselişi ve son 30 yıldaki artan ekonomik başarısı da Çin'in dış politikasını şekillendiren önemli nedenlerdendir. Trump yönetimindeki Amerika'nın yalnızca ABD çıkarlarına yönelik para merkezli politikalarına karşılık Çin'in 'Kuşak ve Yol' adlı projesi Çin devletinin küresel ekonomide ABD'den kalan güç boşluğunu doldurması anlamına gelmektedir. Böylece Çin hem dış politika hem de ekonomi bağlamında büyük bir güç elde etme yoluna girmektedir.

Kısacası, Yufan Hao ve Lin Su'nun editörlüğünü yaptığı bu kitap, Çin'in ABD'ye yönelik dış politika yapım sürecinde toplumsal güçlerin önemi konusunda bilgilendirici bir eser niteliğinde olup literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Yazılan makaleler konuları ve içeriği bakımından birbirlerine tutarlı bir şekilde bağlanmıştır. Ancak, Çin'in devlet merkezci yapısının zayıflaması ve küresel düzenin sürekli değişmesinden dolayı Çin dış politika yapımına genel çerçeveden bakmak isteyen okuyucular ve araştırmacılar için yetersiz kalabilir.